

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש "בית יהושע"
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א

יום ה' פרשת נצבים וילך
כ"א אלול תשפ"ו

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

יום ה' פרשת נצבים וילך כ"א אלול תשפ"ו

שִׁטָּן וְאֵין פִּגְעַת רָע - לערבב השטן בשי"ן ימנית {ב'}

היום יומא דהילולא של הגה"ק הרבי רבי יונתן אייבשיץ בן הרב נתן נטע זי"ע ועכ"י, ונלמד נקודה אחת מדבריו בדרושי ר"ה ביערות דבש שלו.

לשמוע במלכויות ולהשמיע בזכרונות

אמש למדנו בענין השופר, שיש לו משמעות כפולה: הן להשמיע קול לאזנינו בבית המדרש, והן להשמיע קול לפני השי"ת. שיטת הרמב"ם שבא קול השופר לעוררנו "עורו ישנים משנתכם", ולפי זה העיקר הוא שאנחנו נשמע קול שופר. ומאידך גיסא שיטת רבינו תם שהעיקר הוא מעשה התקיעה, ותוקעים כלפי מעלה, "כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך".

והבאנו מדברי האחרונים שפשר דבר תלוי בהתקיעות של מלכויות או של זכרונות. שהרי הגמרא אומרת על שניהם "אמרו לפני מלכויות" ו"אמרו לפני זכרונות". ובמה? בשופר. הרי כשמדובר בשופר דזכרונות, בודאי הכוונה "יעלו זכרונכם לפני לטובה", וזה כשיטת רבינו תם שאנו תוקעים והשי"ת שומע. אך מלכויות ענינו שאנו צריכים להשתחרר מכבלי עבדות, וכמו שביארנו אתמול שהשופר הוא כח משחרר. יש בשופר כח להכניס את השומעים לעולם הנקרא "עלמא דחירותא", כשם שהעבדים יוצאים לחירות כששומעים קול שופר, שקול השופר משחררם.

השם אחד בלא עבדות נוספת לזולתו

וכדי להיות עם למלך, שהרי "אין מלך בלא עם", צריך תחילה להיות בן חורין, וצריך לקרוא לנו דרוה. ואיתא בזוהר הקדוש וי"א שזה גם הפשט בירושלמי ברכות, שעבד עברי אינו קורא קריאת שמע. ובמשנה אצלנו תנן שנשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע, ובבבלי הכוונה ברורה דהיינו עבדים כנענים, אולם בירושלמי איתא דכתיב "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", מי שאין לו אלא אדון אחד יצא זה שיש לו אדון אחד. ועבד עברי ג"כ יש לו אדון אחד, והלך זה וקנה אדון לעצמו, ונמצא שחסר לו בקבלת עומ"ש. ואחד מפסוקי מלכויות הוא "ובתורתך כתוב לאמר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" שבו מסיימים. נמצא שכל כמה שיש לאדם עבדות ושעבוד לענינים שאינם מהשי"ת, חסר לו בקבלת עול מלכות שמים. כשאדם משועבד לדבר מה, או שיש לו התקשרות ודבוק בו מאד ואינו יכול לפרוש ממנו, חסר לו במלכות ובמה שאומר "ה' אחד".

ובוודאי הכוונה רק לעבד גמור, ש"עבד עברי גופו קנוי", ורב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול, מה שאין כן פועל הוא ענין אחד, ולפיכך פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום. ומה הטעם שיכול לחזור בו? משום דכתיב "כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים לעבדים. ובשביל כך באמת יכול כל פועל לחזור בו, כיון שקרא קריאת שמע שחרית ומתכוון לקרותה ערבית, ועל כן אינו מחויב לבעל הבית ואין בידו לעכבו. כשנופל בדעת הפועל באמצע היום ללכת וללמוד דף גמרא, רץ לבית המדרש ואומר לבעל הבית: "היה שלום, איני עבד לך".

כל פועל צריך להיות בן חורין כל כך עד שיוכל לומר לאדון: "עכשיו נתעורר בי חשק ואני רץ לבית המדרש". ופועל שאינו יכול לומר כן, הרי הוא כעבד ואינו יכול לקרות קריאת שמע כראוי. מי שאין בו יכולת להתגבר על ההתקשרות שנתקשר בה לבשר ודם, חסר לו בעיקר קריאת שמע. אף שיכול לומר את המילים "שמע ישראל", מכל מקום חסר לו בעצם הענין של קריאת שמע.

לא חתמו הרבנים ליותר משלוש שנים

ובשו"ת חתם סופר מבאר בזה מה שכל הרבנים לא היו חותמים כתב רבנות וקאנסעס (התחייבות) ליותר מג' שנים על עיר אחת. כך היה המנהג, שהרב חתם על ג' שנים ולא יותר. ובאמת רואים שהיו מוליקים ומניעים את הרבנים ממקום למקום, ולפעמים היו מחדשים את המינוי שוב ושוב. ואומר החתם סופר, מאי טעמא? לפי שעד ג' שנים נקרא האדם "פועל". אבל עבד עברי העובד שש שנים נאמר בו "כי משנה שכר שכיר עבדך",

הרי הוא כפליים מפועל. ומפני שהרבנים רצו להמשיך בקריאת שמע כראוי, לא חתמו על קאנסעס ליותר מג' שנים. כי אם היה חותם ליותר מג' שנים, אף שיהיה הרב גדול בתורה, שוב לא יוכל לקרוא קריאת שמע, מפני שהוא משועבד להקהילה, רב צריך ליתן שירות (סערוויס) להציבור, ובדבר זה עליו להיזהר, שיהא יכול לחזור בו בחצי היום. כי אם לא יוכל לחזור בו בחצי היום, אזי באותה שעה חסרה לו מצות קריאת שמע.

ומובן שבענינים אלו נכנס כל אדם, כי לאו דוקא עבד לגברא מוסיים מופקע מקרי"ש, גם כשאדם מקושר לחפץ, בלא יכולת לומר לחפץ זה "עכשיו לא", ואינו יכול לכבותו, מפני שאינו יכול, אזי חסר בקריאת שמע שלו.

העבדות המודרנית של להיות זמין תדיר

אדם שמוכרח להיות זמין (אוועילעבל) כל היום כולו, בכל עת, ואינו יכול לכבות את הטלפון. מפני מה? שואלים אותו, אומר הוא, לפי שהוא מוכרח להיות מוכן ומזומן. לענות "עכשיו לא" אינו בא אצלו בחשבון, מה שהיה נהוג אצל בני אדם לפני שלשים שנה, שיצא אדם מביתו בבוקר, והיו מתקשרים להרבנית לשאול אם אפשר לדבר עם בעלה, והיתה אומרת, עכשיו הלך לבית המדרש או למלאכתו, ויהיה בביתו בערב, ואז יוכלו לדבר עמו. זה היה דבר רגיל וראוי, אבל היום "לאו דין בר נש" (אין זה דרך בן אדם) כשעונים תשובה כזו, לאו דין בר נש. הוא שואל: מהו מספר הטלפון שלו? ואם אינו עונה בטלפון זה, חוזר ומתקשר לאשתו ושואל, האם אין לו טלפון אחר? לפי שבה אינו עונה. זאת אומרת, שאנו מוכרחים להיות זמינים בחמש אופנים שונים. ואם לאחד יש רק "פאקס", אצטרך ללכת עם מכשיר פאקס על כתפי, שמא ירצה אדם לשלוח לי פאקס, ועלי להחזיק אפליקציות שונות, לפי שזה רוצה להתקשר עמי באפליקציה זו וזה בזו, וממילא עלי להשתעבד אליו. זוהי עבדות, עבדות נוראה.

המלך בשופ"ר של דרור

ועתה, כדי לומר מלכויות בראש השנה, "המלך", ושיהיה מלך באמת, מוכרחים לשמוע שופר. ומהו השופר? השופר של חודש אלול כבר פועל בנו "וקראתם דרור", "וקראתם דרור". השופר משחרר אותנו. בכל יום מימי אלול, בעזרת ה', נזכר האדם שיכול הוא לומר היום למעבידו, לבעל הבית שלו, יכול הוא לומר לו "לא", לא, הוא יכול לומר לו לא, לפי שעמדתי בהר סיני ואני בן חורין. איני אלא פועל, איני אלא פועל, אבל רק פועל כזה שיכול לחזור בו בכל רגע. ולכל הכלים הללו אפשר לומר "לא", ואני מכבה אותך, ולא תאמר לי מה לעשות, ויש לי תוקף ועוז. זהו ענין השופר. ודיברנו אתמול באריכות שהשופר מסייע למלכויות. כשם שהשופר מעלה את זכרוננו, כך השופר מסייע למלכויות, לפי שהשופר הוא משחרר, ואי אפשר לקבל מלכויות בלא שחרור. דברים פשוטים מאד.

השופר פועל ההפך בהטלת חרם

ושואל הרב הקדוש רבי יהונתן בספרו יערות דבש, כיצד מיישבים זאת עם ענין אחר שיש בשופר? האם שופר אינו אלא משחרר? הרי כששרצו להטיל על אדם "שמתא", היו מביאים שופר. וזהו היפך הגמור. הרי אוסרים את האדם בשלשלאות. איך יתכן ששופר, שבבחינה אחת הוא משחרר, נעשה לאדם אחר כעין בית האסורים ממש?

מהו ענין שמתא? מהו פירוש המלה חרם? חרם הוא שם נרדף למצודה ורשת. רשת נקראת חרם, שהדגים נלכדים שם. חרם הוא לשון לכידה. ונתינת חר"ם על אדם הכוונה שקושרים אותו בחבלים, אסור ליכנס בד' אמותיו, הוא אינו יכול לבוא בד' אמות של בני אדם, ואין נכנסים לחנותו, ואסור לשאת ולתת עמו, ואסור לדבר עמו. אין לך אדם שנמצא בתפיסה גדולה יותר ממי שהטילו עליו ח'". הרי הוא בבית האסורים הגדול ביותר.

וכל זה נעשה בשופר, בארבע מאות שופרות קילל ברק את הכוכב, "אורו מרוז", "אורו ארור יושביה", ובפרקי דרבי אליעזר איתא שעזרא החריס את הכותים בארבע מאות שופרות. בשופר מחרימים.

ובכלל, בין הכלים שיש בבית דין כמבואר בגמ' ורמב"ם נמצא גם 'שופר' להחרים ולשמת את מי שצריך.

והשתא אתי שפיר שתיבת שופר היא ראשי תיבות ש'רש פ'ורה ר'אש ולענה. שכן כאשר נמצא בבית דין "שרש פורה ראש ולענה", דהיינו אותו האיש אשר "ואוהבו שם ויתברך בלבבו" לומר "כי בשרירות לבי אלך",

אזי מוציאים את השופר ותוקעים בו כנגדו. ונאמר שכל אלו הראשי תיבות של שופר - "שרש פורה ראש ולענה" - קאי על השופר של בית דין, ולא על השופר המונח כאן על הבימה בראש השנה. דעל השופר של בית דין נאמר שופר ר"ת שרש פרה ראש ולענה, ואילו על השופר של ראש השנה נאמר הרמז שהביא הטורי זהב, שהוא ראשי תיבות "אין שטן ואין פגע רע".

אך איך יתכן כי השופר הגדול, שופר הקדוש דבינה, יהיה לדין? דבר זה צריך ביאור.

מהות השופר מאיל"ו ש"ל יצחק דדין

ואמת הוא שיסוד הדינים הוא בעצם השופר. ומהות השופר, כמובא בזוהר הקדוש בחלק רעיא מהימנא (פרשת אמור), שמצד זה שלוקחים אותו מן האיל, הריהו מהדינים החזקים, כדכתיב "אילי הארץ לקח". איל הוא לשון דין ותוקף, לשון זכר, וזהו תוקף הדין. וידוע מהמדרש, ש"פרים בני בקר" הם כנגד אברהם ואיל הוא כנגד יצחק ויצחק הוא מדת הדין. "אילו של יצחק" בגימטריא "שופר". נמצא שעצם השופר הוא דין.

מנין אותיות השופר עולה די"ן

ונתנו בזה סימן לפי מספר האותיות, כי אות ש' היא אות כ"א בין כ"ב אותיות, ו' היא אות שישית, פ' היא אות ה"י, ר' היא אות ה-כ'. סך הכל $12+6+71+2=46$, כמנין "דין". הרי שכשאתה אוזן שופר, אתה אוזן את הדין בידך.

ולכן כשרוצים להטיל על אדם דינים קשים משתמשים בשופר, שמנין אותיותיו "דין" כפי שביארנו, ובזה פוסקים הדין. אך אצלנו, כשהקב"ה שומע קול שופר הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, ועושה פעולה הפוכה ממש. רואים אנו שהשופר פועל הפכים, מי שהיה עמנו ורוצים להחרימו ולהוציאו מן הכלל תוקעים בשופר, ומי שהיה רחוק והיה מופקע בעבודתו מקריאת שמע ורוצים להשיבו לעדת ישראל וליחוד שמו בכל יום תמיד, קוראים לו בשופר, הכל נעשה בשופר, שהוא כלי הפועל מקצה אל הקצה.

וכן בשופר ששיבר חומות יריחו, שהיתה מלאה כשפים וסגורה ומסוגרת "אין יוצא ואין בא", שבר השופר את ההסגר על ידי שבעה שופרות. הרי שהשופר פועל הפכים, שהוא גם מסגיר וגם פותח את ההסגר. ואיך נבין את מהות השופר הזה? כיצד ידין אליה דינה? איך נביט על השופר?

מערבבים השטן בכלי דשמתא

וביאור הדבר בכללות, כמובא ביערות דבש, הוא לערבב השטן. כי כשהשטן רואה שאנו נוטלים שופר, הוא עומד בדחילו ורחימו וממתין לראות מה נעשה בו. הוא יודע שזהו כלי שמענישים בו, וזהו חפץ השייך לו ולדינים. לכן כשרואה שתוקעים בשופר והכל עומדים באימה, סבור הוא שעכשיו יקבלו את החרם והדין שיכריזו עליהם, והוא מסכים לזה. בזה פועלים עליו, שלוקחים כלי של דינים השייך לסטרא שלו, והוא מתבלבל כשרואה שנעשה היפך מחשבתו.

השטן יודע כל דברי הגמרא והחשבונות ששופר בגימטריא דין, והוא בקי בכל הפרטים ואינו מפריע, כי מבין הוא שזה לטובתו ביומא דדינא, להוציא פסק דין נורא. אך אחר כך כשרואה שנעשה היפך רצונו, הוא נבהל ומשתומם ואינו יודע מה אירע כאן, ומהרהר בתשובה ואינו יכול לקטרג. וצריך להבין איך הדברים פועלים, וננסה לבאר קצת.

תקיע"ה בסימן תקפ"ה ושופר"ר בסימן תקפ"ו

והנה נבוא לעיין בדברי הטורי זהב ולהעמיק באמרותיו הקדושות. כתב הט"ז (בסוף סימן תקפ"ה) "פעם אחת בא לי בחלום", וגם זה פלא גדול, שכן סימן תקפ"ה עולה בגימטריא "תקיעה", וסימן תקפ"ו בו נתבארו הלכות צורת השופר עולה בגימטריא "שופר". הכל נעשה בסימנים נפלאים.

הריעו בשופר לפני שתהא התראה מאיתו

והנה אמר הטורי זהב הקדוש: פעם אחת בא לי בחלום ביאור הפסוק "בחצוצרות ובקול שופר הריעו לפני המלך ה'". ופירשתי בחלומי שהפסוק מזהירנו להיות נזהרים לקיים מצות קול שופר בראש השנה "לפני המלך ה'", שכן "כל שנה שאין מריעין לה בתחלתה, מריעין לה בסופה", וגורמים חס ושלום שבסוף השנה יריע עלינו המלך ה' בתרועות של פורענות, כגון דבר או רעב רחמנא ליצלן, ואז צריכים להתענות ולהתריע, ואולי אף תוקעים בשופר בשבת. אך זהו "מריעין לה בסופה", מצד שם המלך ה' ומדת הדין של רבונו של עולם. ועל כן נאמר "בחצוצרות ובקול שופר הריעו" - תקעו בשופר בראש השנה כדבעי - "לפני המלך ה'". וזהו הרמז "לפני המלך ה'", קודם שתהיה התרועה מאתו יתברך בסוף השנה חס ושלום.

אין שטן ואין פגע רע הוא לה"פ במלכים (א;ה;יח)

ואחר שכתב מה שראה בחלומי (ואולי גם המשך הדברים היה בחלום), כתב "ועוד ראיתי בטור זה לשוני", שהביא הטור רמז על שופר שהוא ראשי תיבות "אין שטן ואין פגע רע". והנה לשון זה "אין שטן ואין פגע רע" הוא לשון פסוק במלכים א' (פרק ה' פסוק י"ח): "וישלח שלמה אל חירם לאמר אתה ידעת את דוד אבי... ועתה הניח ה' אלהי לי מסביב אין שטן ואין פגע רע". מלכות שלמה היתה בתכלית השלימות ללא שום מפריע, "אין שטן ואין פגע רע".

והקשה הטורי זהב, הלא שופר הוא ראשי תיבות "ש'טן ו'אין פ'גע ר'ע", ואם כן משמע שיש שטן. ואדרבה, נראה להיפך חס ושלום, שיש שטן ורק אין פגע רע. וצריך להבין, שאם יש שטן הרי זו סתירה למה שנאמר "ואין פגע רע", שהרי השטן עצמו הוא פגע רע.

שטן ואין פגע רע דשופ"ר בלימוד זכות של השטן

"ונראה לי על דרך שמצינו במדרש פרקי דרבי אליעזר, שס"מ עצמו מלמד זכות על ישראל ואומר יש לך עם כמלאכים". הרי חזינן שלא תמיד השטן הוא משטין, אלא זמנין דאמר סניגוריא. "על כן אמר כאן שטן ואין פגע רע, כלומר, אף שהשטן שם, מכל מקום אין פגע רע". ומפני מה? "כי הוא עצמו נהפך לטובה". השטן נהפך לטובה ונעשה סניגור. וממילא, "כיון שהוא כאן אבל הוא נהפך לטובה, הוי כאילו אינו שם כלל". הוא נמצא ואינו נמצא.

ביו"כ אין שטן כלל ובר"ה יש שטן והוא מעורב

וצ"ב שמה שהביא מהמדרש דהשטן אומר שבני ישראל הם כמלאכים, זהו ביום הכיפורים ולא בראש השנה, והרי שטנא ביומא דכפורה לית ליה רשותא לאסטונא, אבל בראש השנה אית ליה רשותא. ומפורש בזוהר הקדוש שניתנה לו רשות, ויכול לסגור הפתחים ולומר פלוני עשה כך ופלוני עשה כך, ותובע הדין, כי הוא יום הדין. אם כן בראש השנה השטן נמצא, וביום הכיפורים אינו נמצא, אלא דכאן מיירי בראש השנה על ידי תקיעת שופר שעל ידי השופר אין פגע רע, לפי שאינו מסטין. השופר פועל שאף שיש שטן אין פגע רע, מחמת שהוא מעורב.

אע"פ שיש שטן נתהפך בשופר מרע להמליץ טוב

והנה באמת ביום הכיפורים אומרים "על חטא" כל היום, ואין מתפחדים מקטרוג, לפי שאינו מקטרג, וכל המרבה הרי זה משובח. אבל בראש השנה חס ושלום להזכיר חטא, ואין הקדוש ברוך הוא יושב על כסא דין, ואין מזכירים דברי חטא. ואפילו בנוסח אבינו מלכנו משמיטים השורות המדברות מחטאים כגון "והעבר פשעינו וחסותינו מנגד עיניך", ובמקומות רבים לא אמרו "אבינו מלכנו חטאנו לפניך" בראש השנה. ועם כל זה כתב הרש"ש הקדוש בספרו נהר שלום, שבין התקיעות הוא זמן לומר וידוי מפורש בלחש בין שפתינו. כשהבעל תוקע מפסיק בין סדרי תשר"ת ותש"ת ותר"ת, אפילו בראש השנה יאמר וידוי. כי אז השטן מעורב ואינו מקטרג.

אל"ף דחטא נכתב ולא נהגה לפי ששכח אלופ העולם

ובספר אך פרי תבואה מהרב הקדוש מליסקא הביא בפרשת מקץ ששמע מהרב הקדוש בעל ישמח משה, על מה שכתב הטור שעל ידי שופר "אין שטן ואין פגע רע", והקשה הטורי זהב שחסרה אות אל"ף. והשיב על זה, ואבאר דבריו קצת, שכאשר אדם חוטא, הנה החטא נקרא "חטא", ועם כל זה כשמבטאים תיבת חטא אין שומעים את האל"ף בסופו. וזהו פלא, מי הניח אל"ף אצל תיבת חטא? ובמה האל"ף מתבטא? והרי הדיבור נפסק בה בהיגוי הטי"ת. ומהו האל"ף הכתובה ואינה נשמעת? והנה זה נוגע כשמדברים מחטאים בלשון רבים, שאז אומרים "חטאים" ושם נכנסת האל"ף. אבל איך מגיעה אות אל"ף לתיבת חטא כשאינה נשמעת כלל? וכמו שאמרו שאין אוכלים אגוזים בראש השנה לפי ש"אגוז" בגימטריא "חט", והיינו חט בלא אל"ף. ומהו הביאור בזה.

הנה איתא בספרים הקדושים, כי מהות החטא הוא מה ששכח האדם את אלופו של עולם. וזהו פירוש תיבת "חטא", מלשון חסרון, כדכתיב "והייתי אני ובני שלמה חטאים", היינו חסרים. וזהו החסרון של האות א', כי מהות החטא היא שחיסר את אלופו של עולם ממחשבתו. שאילו היה מצייר לנגדו "שויתי ה' לנגדי תמיד", לא היה בא לידי חטא, כי אלופו של עולם היה נגד עיניו. ואילו היתה שם האות א' לבדה, לא היה שייך חטא. ועל כן נקרא "חטא" באות א', להורות שזהו מה שפעלת בעצם מעשיך, שחיסרת את האות א'. ולכן אין מבטאים את האות א' שבתיבת חטא, לפי שלא זכרת אותו יתברך. שאילו היית זוכר את האל"ף, לא היית חוטא.

וכשבא דבר חטא ליד האדם, מובא בספרי חסידות בשם המגיד הגדול, שצריך לחשוב שבתוך העבירה גנוז אלופו של עולם, ויש שם ניצוץ קדוש של אהבה נפולה או יראה נפולה. והיצר רוצה שאכנס לשם ואשכח את האל"ף. ועל כן אני לוקח את הא' ועושה "השבת אבידה", וממילא איני חוטא ומונע עצמי מן העבירה. כי כשהוא זוכר את הניצוץ האלקי שבתוכו, אינו חוטא. וכששוכח מזה, שם הוא החטא. וזהו "דמות דיוקנו של אביו נראה לו בחלון", שראה שם את אלופו של עולם, כדאיתא במגלה עמוקות "וירא יעקב צורת א'", שמעולם לא שכח את אלופו של עולם. אבל כששוכח האדם מאלופו של עולם, שם מתחילים כל הצרות.

מצרפים אלופו של עולם לשופר ונמצא שאין שטן

ונמצא, שבשעת תקיעת שופר, צריך לכוין באלופו של עולם, ובלשונו הקדוש: אנו מצרפין אלופו של עולם במה שתוקעים רק לכבודו יתברך, ואז ניתוסף אות א' לשופר. וממילא נעשה "אין שטן ואין פגע רע". כי מה שהוא ראשי תיבות שטן ואין פגע רע, הרי זה בלא אלופו של עולם. אבל כשמוסיף את הא' של אלופו של עולם, שזהו מה ששכח בשעת החטא, אז מתבטל השטן. וזהו שאמר הרמב"ם "עורו ישנים משנתכם", "וחזרו בתשובה", "וזכרו בוראכם". והרי הכל התחיל בזה שלא זכרת את אלופו של עולם. וברגע שהשופר מזכיר לך את אלופו של עולם, צריך להוסיף לכל שופר אות א'. כי השופר מעורר בי את ידיעת אלופו של עולם. ומי ששמע שופר ולא נזכר באלופו של עולם, והיה אצלו רק מצות אנשים מלומדה, עיקר חסר מן הספר.

כי השופר הוא אכן מעורר, אך יש לו גם כעין כפתור כמו בשעונים המעוררים החדשים, שאפשר להשתיקו. וגם את השופר אפשר להשתיק, ולומר שאינו חפץ בכך ורוצה להישאר בשלו. ואם המעורר לא הביא אותו אל האל"ף, נשאר הוא בלא א', ואינו יכול לומר "אין שטן", כי חסר לו הא' לומר "אין". ואז השטן נמצא כאן.

הברת קול השופר ול"ב השינים שבפה התוקע - ב' נקודות

ונאמר זאת גם בלשון הקבלה כפי שביאר הרה"ק מאפטא זי"ע כמובא בספר "תולדות נח": בפי האדם יש ל"ב שינים. והנה, קול השופר יוצא מבין שלשים ושתים שיניו. ויש חשבון שאות אל"ף יהיה בחשבון ל"ב. אחד האופנים שבו סידר הארז"ל את האל"ף הוא י' מלמעלה, י' מלמטה. והוי"ו שביניהם נחלקת לשנים, חוצים את הוי"ו, חצי וי"ו. נותנים את הקו המבדיל, חצי וי"ו הולך עם ה' מלמעלה, וחצי וי"ו הולך עם ה' מלמטה. שתי יודי"ן הן עשרים, שתי ווי"ן הן שנים עשרה, ויחד יש לנו שלשים ושתים. כך הוא הסדר. וכיון שחייבים לקרב את השופר אל הפה. הרי לך עוד אל"ף. האל"ף הנמצא בתוך הפה.

וניתן לבארו כפשוטו ג"כ שהקול היוצא מהשופר הוא כהברת אות הא', הוא אל"ף.

הרי לנו מדברי רבותינו הקדושים איך מצאו האות אל"ף האבודה אצל השופר, להשלים הר"ת כראוי 'אין שטן ואין פגע רע'. יש מי שמצאה בקול הנשמע בבית המדרש, ויש שמצאה בבחינת "אלופו של עולם" המרומז בתיבות "וזכרו בוראכם", ויש שמצאה בפי הבעל תוקע, ויש שמצאה בשינוי של הבעל תוקע, אבל סוף כל סוף מצאו כאן את האל"ף.

שופ"ר עם הניקוד והאל"ף עולה תרי"ג ומזכיר מ"ת

ברגע שהוספה האלף לחשבון, יש כאן רווח נוסף, שהיא נעשית זכות עצומה ונוראה עבור בני ישראל. כי תיבת "שופר" עולה תקפ"ו. ועתה הוסף את חשבון הנקודות, שהרי למילה שופר יש נקודות, ולכל נקודה יש מספר. כל נקודה עגולה חשבונה עשר כאות יוד, וכל קו חשבונו שש כאות ויו. וכיצד מנקדים "שופר"? השי"ן בחולם שמספרה עשר, והאות פ"א, מנוקדת בקמץ. והקמץ חשבונו שש עשרה. שבקמץ יש קו שחשבונו שש, עם הנקודה שתחתיו שהיא עשר, הרי שש עשרה. נמצא שהקמץ עם החולם, עולים יחד עשרים ושש. ויחד עם שופר עולה גימ' תרי"ב. וכשיש עוד אות אל"ף נוספת כנ"ל, הרי זה עולה למנין תרי"ג - שש מאות ושלוש עשרה. ועל זה אמר רב סעדיה גאון, שהשופר מזכיר את מתן תורה, שתוקעים בשופר כדי לזכור את השופר של מתן תורה.

מכל מקום, עדיין צריכים אנו למודעי. ישנו פלא גדול בפרשת בראשית, הקדוש ברוך הוא ברא את העולם בתורה הקדושה. במה בראה? בעשרים ושתים אותיות התורה, כמובא בספר יצירה. ולפי זה היה מן הראוי שמבראשית ועד "אשר ברא אלקים לעשות", נמצא את כל עשרים ושתים האותיות. אולם אות סמ"ך אינה בנמצא שם כלל.

סמ"ך ראשון שנאמר בפרשת יצירה בחוה שנברא שטן עמה

ובמדרש רבה בפסוק ויסגור בשר תחתנה, הכתוב אצל בריאת חוה, "ויקח אחת מצלעתיו ויסגור בשר תחתנה". שם מופיעה האות סמ"ך הראשונה. אמר רבי חנינא בריה דרבי אידי: "מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב סמ"ך". "כיון שנבראת חוה, נברא שטן עמה". ולכא' שטן כותבים בשין שמאלית, ואות זה ישנו הרבה עד שם, וכאן מדובר באות סמ"ך. ומה שייך זה להופעת השטן דייקא כאן?

ובמדרש ממשך: "ואם יאמר לך אדם הרי כתוב קודם לכן "הוא הסובב את כל ארץ כוש", בנהרות הכתוב מדבר". והפשט הפשוט הוא, ששם אין זה מסדר הבריאה, אלא סיפור דברים שהיו לפני גן עדן ארבעה נהרות. לא כתוב שם "ויברא אלקים", ואין אלו פסוקי בריאה. אך "ויסגור בשר תחתנה" שייך למעשה בראשית, אלא שלא נכתב במקומו. וכפי שפירש רש"י "זה פרטו של ראשון", שהיה כתוב שם בכלל ועתה בא בפרט. נמצא שבמעשה בראשית הסמ"ך הראשונה נכתבה ב"ויסגור", להורות על השטן שלא נזכר עד עתה, אלא יחד עם יצירת האשה, לפי שבאותה שעה נברא.

שין האמור קודם אפשר לקרותו שין ואינו מוכרח אלא בסמ"ך

והקשה זה בספר 'נזר הקודש' וכן הקשה ב'מתנות כהונה', הרי תיבת 'שטן' נכתבת באות שי"ן, ואות שי"ן כבר נזכרה פעמים רבות בתורה קודם לכן. ותירצו שניהם, שהיות שאות שי"ן ניתנת להיקרא בשני אופנים, ואין קריאתה מוכרחת שתהיה בצד שמאל דווקא. בכל מקום שנכתב שי"ן בתורה, הרי הוא בבחינת "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו", שאפשר לקראו בימין ואפשר לקראו בשמאל. וממילא, הופעת השין גם אם היא שמאלית אינו מורה על השטן, שהרי בתורה אין ניקוד, וניתן לקראו כשין ימנית, ובכך אין שם מזכרת אל השטן. כי שטן הוא בהיגוי של שין שמאלית דייקא. ורק במס"ך אין מקום לסעות. זאת אומרת שכאשר אדם רוצה שחברו יבין דבריו בדקדוק ולא יטעה בין שי"ן לסמ"ך, אזי תחת לכתוב שי"ן שמאלית, יכתוב אות סמ"ך, כדי להסיר כל ספק מלב השומע.

טעה לומר חננו מאיתך דעה בינה והשכל ומתו בניו ר"ל

והביא החיד"א מעשה באדם אחד ששיכל את בניו רחמנא לילצלו, ולא נתקיימו לו זרע של קיימא. ואותו אדם עם הארץ היה. והפך החכם בדבר, ושאל אותו כיצד הוא מתפלל בברכת "אתה חונן" והתברר שהיה קורא "חנני מאתך דעה בינה והשכל" והשכל בשין ימנית. בלשון שכול ה' ישמרנו. ואם רצוננו שיאמר אדם את התיבה

כתיקונה, היינו כותבים עבורו "והסכל" בסמ"ך, אך זה היפוך הגמור משכל, כמו אותם ה'משכילים' קראו לעצמם בשי"ן, אך היראים והשלמים קראו להם בסמ"ך - 'מסכילים'. תנועתם ו'השכלתם' היא בשי"ן כביכול, אך אנו יודעים שבאמת היא בסמ"ך.

ומכאן למדנו, כדברי ה'מתנות כהונה' וה'נזר הקודש', שכל זמן שכתוב אות שי"ן, אין הדבר מוחלט. שאין המובן הרע מפורש בה. ורק כשנכתבת אות סמ"ך, אז הדבר מפורש וברור ללא ספק.

שופר נקרא בשי"ן ימנית לומר שאין ש'טן ואין פגע רע

ובזה יובן עומק דברי הט"ז. שכיון ש'שופר' נכתב בשי"ן ימנית הרי שיש כזה הוא כאומר 'אין שטן' שאין כאן זה המציאות המתחלת בשי"ן שמאלית, זהו "אין כאן שטן". והרי שמו שופר ולא 'סופר'?

השי"ן הימנית כשלעצמה כוללת כוונת "אין שטן". הנקודה בצד ימין של השי"ן הופכת אותה ל"אין שום שטן". וכי צריך אני להוסיף עוד אלף, ולומר להדיא אין שטן? כשהש"ן של שופר נהגית כשי"ן ימנית, הדברים ברורים מלאיהם.

מה שאנו קוראים בשי"ן הערבים קוראים בשי"ן - ח' דוגמאות

והרמח"ל בספרו קנאת ה' צבאות מדבר הרבה בענין אותיות שי"ן וסמ"ך, והנה נראה דבר פלא, שאנו היהודים יש לנו אות שי"ן ימנית, וקוראים אנו דברים קדושים הרבה באות זה. ונביט נא בשכנינו, בני דודנו דוברי לשון ערבי, שהיא קרובה מאוד ללשון הקודש, ורואים אנו בה דברים רבים. כל מה שאנו קוראים באות שי"ן ימנית, הם קוראים כאות סמ"ך. שאלו נא ערבי, בנסיעה הבאה במונית, כיצד הם קוראים לשמים? 'סמא'. לא שמים, אלא סמא. וכן 'שלוש', הם אומרים 'סלאם עליכם'. אף שם אמונתם הערבית בא משורש 'שלוש', וקוראים לעצמם 'מושלים'. אלא שאצלם זה 'איסלאם'. 'איסלאם' הוא 'סלאם', הבא משורש המילה שלום.

האם אס הנאצי וחלום השלום הערבי של הס'מואלנים

המספר 'חמש', כיצד נאמר בערבית? 'חמסא'. וכיצד אומרים 'שש'? 'סתא'. וכיצד אומרים 'שבע'? 'סבא'. וזהו השם, כיצד? 'ישמעאל' - 'איסמעיל'. 'שבת' - 'סבאת', כך הם קוראים לזה. כל דבר, 'שלמה' - 'סאלאמאן', וכן הוא בשפות נוספות, 'סאלאמא'. הכל הוא כך, בכל דבר הם משנים, את ההגה שבימין הם מניחים בשמאל. זוהי קליפה גדולה מאוד. וזוהי הבעיה של המכנים עצמם 'שמאלנים', שאחד מדבר 'שלוש' והשני מדבר 'סלאם'. הרי זה דבר אחר לגמרי. זהו עם השטן, וזהו בלא שטן. מעניין הדבר שהם קוראים לעצמם כך, 'שמאלנים'. האם אין זה שיגעון? הם מכנים עצמם 'לינקע'. בכל מקום קוראים לעצמם 'שמאל'. דבר פלא הוא.

כאשר הכריזו עלינו מלחמה לפני שמונים שנה, הקימו ארגון שנקרא 'SS'. מה פירוש 'SS'? אלו שתי אותיות שנלקחו מן האלפא-ביתא שלהם. באותיותיהם נקראת האות הזו 'S'. צורתה כצורת ה'זרקא' וזהו שמה. 'SS' הן שתי אותיות 'S'. עשו אות אחת ועוד אחת. הרי זה 'שטן' כפול שנים. וכיון שהיא אות סמ"ך, הרי זו רשעות כפולה.

שי"ן שמאלית מסיטרא דקדושה בבני אפרים בהנהגת מנשה

אמנם יש בחינת 'שמאל' קדושה. מהי אותה שמאל קדושה? יש מציאות כזו בכלל ישראל אצל בני מנשה. כאשר היתה ההנהגה בידי מנשה, בחן את אחיו בני אפרים ואמר להם "אמור נא שבולת ויאמר סבולת", וכיון שראו שהוא מבני אפרים היו הורגים אותו. ידענו שבני אפרים לא יכלו לומר 'שבולת' אלא 'סבולת'. וראיתי פעם בספר "קהלת יצחק" שמביא בשם הגאון הצדיק רבי בן ציון, לבאר מה שנאמר ביעקב אבינו "שכל את ידיו כי מנשה הבכור". הנה יעקב הניח למנשה לעמוד לימינו ולאפרים לשמאלו, ושלח ידו הימנית לצד שמאל והניחה על ראש אפרים. ואף על פי כן, לא רצה לשנות את סדר עמידת הבנים כפי שהיה (וכמבואר בנועם אלימלך ובשאר ספרים), אלא הניחם במקומם.

והנה כשהיתה ההנהגה אצל מנשה, בימי גדעון השופט, באו בני אפרים בטענות מדוע לא שיתפו אותם במלחמה. ובני מנשה השתמשו אז במעלתם, שהרי עמדו לימין אפרים אצל יעקב, ואף על פי שיד שמאל היתה על ראשם,

מכל מקום זקנים יעקב העמידים לימינו. וכשרצו להוכיח לבני אפרים מדוע אין מקרבים אותם, אמרו להם "אמור נא שבולת ויאמר סבולת". וביאור הדבר, מדוע לא יכולת לומר "שבולת"? מפני שעמדת מצד שמאל, ועמדת לשמאלו של יעקב. וממילא, כשאפרים רוצה להתרומם מעל מנשה, והיו תקופות כאלו שהשופט היה מבני אפרים כיהושע בן נון ואחרים, אז השתמשו בכח יד ימין שהיתה מונחת על ראש אפרים. אך כשבני מנשה רוצים להעמיד את בני אפרים על מקומם, כבימי "גם הוא יגדל", שאף ש"אחיו הקטן יגדל ממנו" מכל מקום "גם הוא יגדל", ויצאו ממנשה גדעון ויאיר, אז אמרו להם: ראו שנשאר בכם בחינת צד שמאל.

איך יתכן לצרף השטן לשלימות היצירה של חוה?

ולעשות נחת רוח לנשים, נבאר במה שאמרו "כיון שנבראת חוה נברא שטן עמה", ועל חוה אי אפשר לומר דברי גנות שיהא בה מהות של יצר הרע. שהרי אמרו בגמרא בבבא בתרא "הכל בפני שרה כקוף בפני אדם", ואילו שרה בפני חוה היא כקוף בפני אדם. נמצא שדמותה של חוה ושלמות יצירתה גדולה היתה הרבה משל שרה.

וכשבא רב בנאה לציין את המעלות, כמובא בסוגיא שם, כדי שיזהרו הכהנים, הגיע לחברון ומדד את המערה, וביקש רשות ליכנס להיכל האבות הקדושים. וניתנה לו רשות, ומדדו לו, וראה את אברהם ושרה. אך כשביקש ליכנס לאדם וחוה, אמרו לו: כאן אינך יכול, כאן אין רשות ליכנס. בבואה דבבואה יכולת להביט, אך בבואה עצמה אל תסתכל. בצלם ובדמות, שאין לנו בהם השגה. "וייצר אלקים", שריבונו של עולם יצר יצירה כזו, יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא, ואין לנו שום השגה מה היא חוה, וזה דבר נורא.

אחת מצלעותיו ויסגור תחתונה עולה תור"ה בהפסק בשר

ואם כן איך אפשר לומר שחוה נבראה שטן? ופי' רבינו אפרים, מובא בספר "נחל קדומים" של רבינו החיד"א: "ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה". "אחת" מסתיים בתי"ו, "מצלעותיו" מסתיים בוי"ו, "ויסגר" מסתיים ברי"ש, "תחתנה" מסתיים בה"א, סופי תיבות "תורה". "אחת מצלעותיו ויסגר..." תחתנה" הוא סופי תיבות תורה, שכל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה. אלא שבאמצע נכנסה תיבת "בשר". והרי בשר מפסיק בין אותיות תורה. רמז ל"אל תרבה שיחה עם האשה", שמא תבטל מלימוד התורה.

ופשטות הענין בתיבת "בשר" אין צריך להסביר. "מי יאכילנו בשר", וראה במדרש מה פירוש "מי יאכילנו בשר". שאם נכנס ענין ה"בשר", מובן מאליו שלא תהיה תורה, אף שהיא נבראה בשביל התורה.

המהרש"ל כשהיה נפרד מהתלמידים אמר להם: כשתשאו אשה, אל תשכחו את הזיווג הראשון שהיא התורה שלמדתם בישיבה. ואדרבה, הנישואין צריכים לסייע בזה. שנמצאת מאירה את עיניו, ובלעדיה אינו יכול לזכות לתורה, שכל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה. ואם כן, כל השרוי עם אשה יש לו תורה. אך השרוי שנכנס באמצע, כשהיא או הוא אומרים "מי יאכילנו בשר", אז נפסק רמז סופי התיבות של תורה.

אמנם החיד"א מבאר כי תיבת "בשר" היא ראשי תיבות: בלי רוב שיחה. היינו מתי זכה האדם לבחינת "ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה" שיהיה שם תורה? היינו אם יזהר שיהיה בבחינת בלי רוב שיחה. כי אם לא יהיה אצלו בבחינת ראשי תיבות של בלי רוב שיחה, אלא יהיה בשר כפשוטו בלא הנהגה זו, אזי אין שם תורה. וזהו שאמר הכתוב "ויקח אחת מצלעותיו ויסגר" בבחינת בלי רוב שיחה "תחתנה", ואז זוכה לתורה. וזהו הטעם שנתן הקדוש ברוך הוא דבר זה בבריא, כי בזה תלוי הדבר אם "זכה עוזרתו" או "לא זכה כנגדו", שהאשה היא המסייעת ללמוד או שהיא המונעת מן הלימוד, והדבר תלוי בבחירתו של אדם.

והנה בעת שנבראת האשה נברא עמה השטן, שכיון שהאשה מסמלת שלמות גדולה, שהרי בלא אשה אין האדם נקרא "אדם", כדאיתא "כל השרוי בלא אשה אינו אדם", השטן נברא דווקא במקום שהאדם יכול להגיע לשלמות היותר גדולה, ועל כן כשנבראת האשה נברא עמה השטן, ואין זה כדי לגנות את האשה חלילה, אלא לגלות את הפוטנציאל הגדול הטמון כאן, כי במקום שנברא השטן סימן הוא שיש כאן "זה לעומת זה עשה אלקים". ואלמלא היה מצטרף השטן היה הדבר בשלמות, אך השטן נכנס שם מהרה ובא לדבר עם חוה, "בא שטן ברא חוה לנחש", והתחילו לדבר ונכנס שם בחינת "בשר", וממילא נסתיים הדבר בערב שבת הראשון בבחינת "לא זכה כנגדו".

ומה שנתבאר עד עתה בעניין השופר, שכפי שהביא הטור ש"שופר" הוא ראשי תיבות "אין שטן ואין פגע רע". והקשה הט"ז דהרי חסר כאן האל"ף של "אין", ועל כן חיפשו רבותינו את האל"ף האבודה כדי שיהיה "אין שטן ואין פגע רע". אך אחר כך ראינו על פי דברי הנזר הקדש והמתנות כהונה שאין צורך לחפש אל"ף אבודה, כי ה"ש" של שופר היא העיקר, והיא נכתבה באופן כזה לבטל את השטן, כי מציאות השטן היא בבחינת ס"ט נ' בלא ש', ולא ש"ט נ'. וממילא ברגע שיש שופר שיש בו אות ש', הרי זה "אין שטן ואין פגע רע", ואפילו בלא הנחה מוקדמת הכל כבר טמון בשופר. אלא שעדיין אנו עומדים בחצי הדרך בביאור קושיות היערות דבש, וכיון שנתאחרה השעה נמשיך בזה מחר בעזרת ה'.